

TARTU ANNELINNA GÜMNAASIUMI AJALOO AINEKAVA GÜMNAASIUMIASTMELE

Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet.

Ajalooõpetus aitab õpilasel omandada kultuuriruumis ning ajalookeskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi ning teadvustada ja analüüsida minevikunähtuste muutlikkust, tõlgendatavust, omavahelisi seoseid ning seoseid tänapäevaga ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimusi, võrrevallutustega kaasnenud mõju erinevatel ajaperioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning inimsusevastaseid kuritegusid. Käsitletakse inimeste igapäevaelu ja maailmapilti, ühiskonda, kultuuri ja mõtteviisi, sh väärtushinnangute muutumist, ning ajaloolisi isikuid ja sündmusi, lähtudes mitmeperspektiivsuse põhimõttest, mis tähendab erinevate vaatenurkadega arvestamist.

Gümnaasiumi ajalooõpetuses tähtsustatakse probleemikesket käsitlemist, analüüsides hinnanguid ja tõlgendusi erinevast seisukohast lähtudes. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ning ajalooürija seisukohast, kujundatakse kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse, võrreldakse ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist eri allikais ning hinnatakse allikate usaldusväärsust. Avatud arutelu käigus tuleks analüüsida klassis esilekerkivaid küsimusi, arvamusi ja seisukohti, sh tundlikke ja vastuolulisi teemasid, mis on põhjustatud oluliste väärtuste ja huvide konfliktist või nende aluseks olevate faktide või väidete vaidlustamisest. Tundlike ja vastuoluliste teemade käsitlemine ajalooõpetuses eeldab erinevate seisukohtade ärakuulamist ja nende üle arutamist; mitmeperspektiivne ajalooõpe lubab käsitada tundlikke ajalooteemasid laiemas võrdlevas kontekstis ja eri osapoolte seisukohast või rollist lähtudes. Ajaloosündmuste mitmetahulise käsitlemise kaudu on võimalik vältida mineviku vastasseisude ülekannet praegustele gruppidentiteetidele.

Ajalooõpetus arvestab õpilaste kultuurilise taustaga, suhestades õppeprotsessi õpilaste ajalookultuuriga. Kultuuritundlik ajalooõpetus tähendab ajalooteemade mitmeperspektiivset käsitlemist ja erinevate ajalookogemuste arvestamist, kuid samas tuleb vältida relativismi, st kõigi vaatenurkade võrdselt asjakohaseks tunnistamist. Erinevate vaatenurkade võrdlemisel saab toetuda üldhumanistlikele väärtustele ja ajalooteaduslikele põhimõtetele (tõendipõhisus, allikakriitilisus jms).

Ajalooõpetuses väärtustatakse kultuurilist mitmekesisust, sh kujundatakse mõistmist, et mitmekesisus on ühiskonna rikkus ja arengu tingimus. Teadvustatakse õppija rolli kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana. Ajalooõpetus toetab õppija enesemääratluse kujunemist, aga ka võimet asetada end kellegi teise olukorda, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes.

Õppijat suunatakse uurimise, arutluse ning analüüsi kaudu looma seoseid ja tegema järeldusi, kujundama isiklikku suhtumist ning põhjendama seda argumenteeritult. Kriitilise mõtlemise kujundamiseks käsitletakse erinevaid allikaid jt õppetekste, mis annavad ajaloosündmustele hinnangu erinevast seisukohast lähtudes.

Ajaloo probleemide analüüsimise kaudu rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kultuuriidentiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse, areneb õpilase ajalooline mõtlemine ning rikastub ajalooteadvus.

Ajaloo mõistmisele aitavad kaasa ekskursioonid, õppekäigud, ajaloo- ja ilukirjandus, teater ja kino, meedia, internet, eri inimesed ning paigad. Selle kogemuse ühendamisel koolis õpituga kujuneb õpilasel järk-järgult arusaam ajaloost. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline integratsioon ning lähedaste teemade käsitus erinevatest aspektidest lähtudes.

ÕPPEAINE ÕPETAMISE EESMÄRK

Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse koos teadmiste laiendamisega erinevaid oskusi:

- 1) ajas orienteerumise oskus; oskus leida, analüüsida ja mõista seoseid ning mõtestada sündmuste ja nähtuste ajaloolise tausta kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamise oskus; erialase sõnavara laienemine;
- 3) ajaloo kohta küsimuste esitamise ning neile vastates erinevate lahenduste pakkumise oskus;
- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitilise mõtlemise oskus, arutlusoskus, järelduste tegemise ja seoste loomise ning oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskus;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades, koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- 6) allikaanalüüsi ja ajalookaardiga töötamise oskus, erinevatest teabeallikatest info leidmise, kasutamise, kriitiline hindamine ja analüüsi oskus, allika usaldusväärsuse hindamise oskus;
- 7) suulise ja kirjaliku eneseväljenduse, referaadi ja ajaloo uurimistöö koostamise oskus, oskus kasutada IT-vahendeid info hankimiseks ja tulemuste esitlemiseks.

Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning see toimub erinevate õppeteemade käsitlemise kaudu. Oskuse eeldatavat saavutustaset kirjeldatakse gümnaasiumi lõpus õpitulemustena.

KOOLIASTME LÕPUKS TAOTLETAVAD TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD

Õpilane:

- 1) analüüsib ajalooperioodide iseloomulikke tunnuseid, vaimulaadi ja erinevuste põhjusi, mõistab ja analüüsib ajaloolise arengu jätkuvust ja muutuste põhjusi, mõistab minevikus elanud inimeste elu ajaloolises kontekstis ning üksiksiku valikute ja otsuste tähtsust inimkonna ajaloo kujundamisel;
- 2) analüüsib Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajaloo kontekstis ning mõistab vastastikuseid seoseid;
- 3) mõistab tänapäeva Eesti ühiskonna kujunemise ajaloolist tausta, tunneb ära mineviku mõjutusi;

- 4) mõistab, et inimeste eluviisi, väärtushinnanguid ja ühiskonnaelu mõjutavad religioon ja ideoloogiad, mõistab teaduse ning kultuuri arengu ja tehnoloogiliste muutuste mõju ühiskonnale ja nende vastastikuseid seoseid;
- 5) mõistab suurriikide mõju maailma majandusele ning poliitikale eri ajastuil, analüüsib riikidevahelist koostööd ja konfliktide lahendamise viise;
- 6) analüüsib demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide arengu põhijooni;
- 7) mõistab ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ja tagajärgi, analüüsib kriitiliselt infot, eristab fakti arvamusest;
- 8) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ja mõistab kultuuri järjepidevust;
- 9) mõtestab enda rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana, teadvustab kultuurilist mitmekesisust ja kultuuri rolli enesemääratlemises;
- 10) mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 2) mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 3) iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 4) teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 5) rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 6) toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 7) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

8) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

9) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

10) toob näiteid ristiusu mõjust Eesti ühiskonnaelu eri valdkondadele; (Eesti I)

11) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

12) selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

13) teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)

14) analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)

15) teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

16) analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu III)

17) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

18) analüüsib näidete toel hariduse arengut erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

19) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ajastu kontekstis, selgitab näidete abil nende tähtsust oma ajas ning nende mõju järgnevatele ajastutele, mõistab kultuuri järjepidevust; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

20) analüüsib kultuuri ja teaduse ajaloolist arengut, nimetab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist erinevast perspektiivist; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

21) teab Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu; (Üldajalugu, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)

22) toob näiteid suurriikide poliitilisest ja majanduslikust arengust ja koostööst eri ajastutel, selgitades koostöö eesmäärke; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

23) analüüsib erinevatest perspektiividest kolonialismi majanduslikke, poliitilisi ja eetilisi aspekte, tuues välja koloniaalimpeeriumide tekke ja lagunemise põhjused; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)

24) analüüsib 20.–21. sajandi suurriikide arengujooni ja tähtsuse muutumist rahvusvahelistes suhetes; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)

25) toob näiteid demokraatia kujunemisloost; (Üldajalugu)

26) võrdleb inimeste õigusi, kohustusi ja vabadusi demokraatlikus ühiskonnas ja diktatuuris ning kujundab oma seisukoha; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

27) analüüsib demokraatia avaldumist ühiskonnaelus ja poliitikas uusajast tänapäevani; (Üldajalugu, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

28) analüüsib riikide poliitilist arengut 20. sajandil, kõrvutades demokraatlikku ja diktatuuriühiskonda; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)

29) tõlgendab ajaloosündmusi allikatele tuginedes erinevast vaatenurgast; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

30) mõistab, et nii ajalooallikas kui ka ajaloonarratiiv on mõjutatud selle autorist, loomise asjaoludest, ajastust ning tõlgendajast; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

31) selgitab näidete varal sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning ühekülgse ajalookäsitluse tagajärgi; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

32) eristab fakti arvamusest, hindab allikaid kriitiliselt, tunneb ära valeuudise; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

33) märkab minevikupärandit ja väärtustab seda ajalooallikana, mõtestades selle tähendust; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

34) mõistab, kuidas kultuuripärand peegeldab minevikuühiskonda, analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

35) toob näiteid eesti kultuurist minevikus, saab aru eesti kultuuri järjepidevusest ja erinevatest mõjutustest; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

36) toob näiteid erinevate kunstistiilide avaldumisest, sh Eesti kunstis; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

37) analüüsib näidete toel, kuidas loodus on mõjutanud inimtegevust ning inimtegevus loodust. (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III).

HINDAMISE ALUSED

Kooliastme hinne kujuneb 4 kursuse tulemusena statsionaarses õppekavas ja 4 kursuse tulemusena mittestatsionaarses õppekavas.

Kursusehinne kujuneb arvestuslike hinnete tulemusena, mis on kursuse jooksul väljapandud arvestuslike hinnete aritmeetiline keskmine.

Arvestuslike hinnete hulka kuuluvad:

- **kontrolltööde hinded** (vähemalt 2 tööd kursuse jooksul, mis hinnatakse numbriliste hinnetega 0-5 (vt TAGi Gümnaasiumi õppekava paragrahv3) ja
- **jooksvatest hinnetest moodustunud 1 arvestuslik hinne**, mis on jooksvate hinnete aritmeetiline keskmine;
- **jooksvad hinded** on kirjalike/suuliste rühma-, kodu- ja tunnitööde eest, mida hinnatakse nii numbriliste hinnetega kui ka A/MA;

Vähemalt rahuldava kursusehinne saamiseks on vaja vähemalt 2 positiivset arvestuslikku hinnet.

Silmapaistvat esinemist kooliüritustel ning kooli esindamist konkurssidel ja võistlustel võib arvestada õppetegevuse osana ning kursusehinnet positiivselt mõjutava tegurina, mis võimaldab, vastavalt õpetaja otsusele, vabastada õpilane ühest arvestuslikust tööst või tõstab tema arvestuslikku hinnet ühe punkti võrra.

1. kursus „Lähiajalugu I – Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel”

“Maailm Esimese maailmasõja eel

Kursuse lõpul õpilane:

1) iseloomustab suurriikide arenguhooni ja rolli muutumist rahvusvahelistes suhetes; 2) teab suurriikide sõjalis-poliitilisi blokke ning analüüsib Antanti ja Kolmikliidu taotlusi; 3) tunneb maailma poliitilist kaarti enne Esimest maailmasõda: näitab kaardil suurriikide sõjalistesse blokkidesse kuuluvaid riike, koloniaalimpeeriume; 4) iseloomustab maailma majanduse arenguhooni; analüüsib teaduse ja tehnika mõju; 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid imperialism, monopol, Antant, Kolmikliit.

Õppesisu:

Suurriikide arenguhooni: poliitiliste süsteemide erinevused, Venemaa. Maailma majandus: teadusrevolutsioon, monopolid, kapitali eksport, vabaturumajandus ja proteksionism. Suurriikide liidud: kujunemise põhjused ja tagajärjed.

Esimene maailmasõda

Kursuse lõpul õpilane:

1) analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi; 2) analüüsib Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule; 3) analüüsib Eesti omariikluse saavutamise eeldusi ja protsessi; 4) teab Eesti Vabadussõja sündmusi ning kirjeldab sõja käiku kaardi alusel; 5) mõistab Vabadussõja ja Tartu rahu tähendust Eesti Vabariigi kindlustumisel; 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid Veebruarirevolutsioon, autonoomia, Asutav Kogu, Landeswehr, Tartu rahu; 7) teab, kes olid Nikolai II, Vladimir Lenin, Jaan Poska, Johan Laidoner ja Konstantin Päts, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu:

Esimese maailmasõja põhjused. Sõdivad pooled ja tähtsamad sõjatandrid. Esimese maailmasõja tagajärjed: impeeriumide lagunemine, uute rahvusriikide sünd Euroopas, uus maailmakord ja Rahvasteliit. Eesti iseseisvumine: eeldused, iseseisvumine, Vabadussõda, Tartu rahu.

Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid

Kursuse lõpul õpilane:

1) analüüsib ja võrdleb rahvusvahelisi suhteid 1920. ja 1930. aastail ning teab muutuste põhjusi; 2) teab ja iseloomustab rahvusvahelisi kriise: Kaug-Ida, Etioopia, Hispaania kodusõda; 3) iseloomustab majanduse arengut maailmasõdadevahelisel perioodil ning selgitab majanduskriisi põhjusi ja mõju; 4) analüüsib ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda; 5) analüüsib Eesti ühiskonna poliitilist arengut 1920. ja 1930. aastail, selgitab autoritarismi kujunemise põhjusi ja mõju ühiskonnale ning iseloomustab vaikivat ajastut; 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, kommunism, NSVL, fašism, natsionaalsotsialism, Rahvasteliit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, vabadussõjalased; 7) teab, kes olid Jossif Stalin, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Franklin D. Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu:

Euroopa-kesksus ning rahvusvahelised suhted. Demokraatia levik. Demokraatia põhijooned Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA näitel: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. Majanduskriis: põhjused, levik ja mõju, Roosevelti uus kurss. Autoritarism, totalitarism: fašism, natsionaalsotsialism, kommunism. Diktatuuride iseloomulikud jooned, eripärad ja levik: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. Uute konfliktide kujunemine, kriisikolled. Eesti tee demokraatialt autoritarismile: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.

Teine maailmasõda

Kursuse lõpul õpilane:

1) analüüsib rahvusvahelisi suhteid Teise maailmasõja eel; 2) iseloomustab Teise maailmasõja põhjusi ja tagajärgi; 3) iseloomustab sõjategevust kaardi järgi; 4) teab Hitleri-vastase koalitsiooni kujunemislugu; 5) analüüsib Teise maailmasõja mõju Eesti ajaloole; 6) teab, kes olid Winston Churchill, Charles de Gaulle, Dwight Eisenhower, Georgi Žukov, Johannes Vares ja Otto Tief, ning iseloomustab nende tegevust; 7)

seletab ja kasutab kontekstis mõisteid Anšluss, Müncheni konverents, MRP, baaside leping, okupatsioon, suvesõda, Atlandi harta, ÜRO.

Õppesisu:

Teine maailmasõda kui Esimese maailmasõja jätk. Teise maailmasõja põhjused: Saksamaa, Nõukogude Liidu ja Jaapani agressiivne välispoliitika ning demokraatlike Lääneriikide lepituspoliitika nurjumine. Sõdivad pooled: Saksamaa ja tema liitlased. Hitleri-vastane koalitsioon ja selle kujunemine: Atlandi harta, Teherani, Jalta ja Potsdami konverentside tähtsus. Tähtsamad sõjatandrid ja lahingud: rinded, tähtsamaid lahingud (Pearl Harbor, Moskva, Midway, Stalingrad, Kursk, El-Alamein, Normandia dessant). Teise maailmasõja tulemuste vastuolulisus ja selle tagajärjed maailma poliitilisele, majanduslikule ja ideoloogilisele arengule. Eesti Teises maailmasõjas: iseseisvuse kaotamine, okupatsioonid, sõjakaotused ja -kahjud, sõja mõju inimeste elukäikudele. Pagulaskond.

2. Kursus „Lähiajalugu II – Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel”

Külm sõda

Kursuse lõpul õpilane:

1) analüüsib külma sõja põhjusi ja kujunemist ning teab avaldumisvorme; 2) analüüsib külma sõja kriiside tekkimise põhjusi ning osaliste taotlusi ja tulemusi; 3) analüüsib rahvusvahelist olukorda külma sõja ajal; 4) iseloomustab kahe Saksa riigi arengut külma sõja ajal; 5) teab, kes olid Harry Truman, John F. Kennedy, Nikita Hruštšov, Fidel Castro, Konrad Adenauer ja Willy Brandt, ning iseloomustab nende tegevust; 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid külm sõda, kriisikolle, NATO, VLO, võidurelvastumine, raudne eesriie.

Õppesisu:

Külma sõja kujunemine ja selle avaldumise vormid: võidurelvastumine, liidud. Kriisid: Korea sõda, Suessi kriis, Kuuba kriis, Vietnami sõda, Berliini kriisid. Kahepooluseline maailm: USA ja NSVLi vastasseis. Lõhestatud Saksamaa: lõhestamine, kahe Saksa riigi vahelised suhted.

Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda

Kursuse lõpul õpilane:

1) analüüsib demokraatlike riikide arengu põhijooni; 2) teab Euroopa integratsiooni kujunemist ja põhietappe; 3) teab, kes olid Ronald Reagan ja Robert Schumann, ning iseloomustab nende tegevust; 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid Euroopa Liit, Euroopa Nõukogu, OSCE.

Õppesisu:

USA: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. Ühise Euroopa integratsiooni otsingud. Euroopa integratsioon.

NSVL ja kommunistlik süsteem

Kursuse lõpul õpilane:

1) analüüsib kommunistliku süsteemi kujunemislugu ja põhijooni; 2) iseloomustab NSVLi ühiskonnaelu arengut; 3) analüüsib kommunistliku süsteemi kriiside põhjusi ja tagajärgi; 4) analüüsib Eesti ühiskonna arengut Nõukogude okupatsiooni ajal; 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kollektiviseerimine, industrialiseerimine, stalinism, sula, stagnatsioon, dissidentlus, Brežnevi doktriin, plaanimajandus, sotsialismileer, liiduvabariik, kultuuri revolutsioon; 6) teab, kes olid Jossif Stalin, Nikita Hruštšov, Leonid Brežnev, Mao Zedong, Johannes Käbin, Aleksander Dubček ja Lech Walesa, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu:

Kommunistliku süsteemi kujunemine. Ida-blokk: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu, Moskva poliitika ja kriisid: Ungari ülestõus, Praha kevad, Poola kriisid, solidaarsus. NSVL: stalinism, sula, stagnatsioon. Eesti NSV: ühiskond, majanduse areng, rahvastik, vastupanu vormid, suhted väliseestiga.

Maailm sajandivahetusel

Kursuse lõpul õpilane:

1) analüüsib kommunistliku süsteemi lagunemise põhjusi; 2) teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil pärast külma sõja lõppu; 3) analüüsib jõudude vahekorra muutusi rahvusvahelistes suhetes ning uute pingekollete kujunemist; 4) analüüsib Eesti iseseisvuse taastamist ning teab riikluse ülesehitamise käiku; 5) selgitab Eesti integreerumist Euroopasse ja maailma; 6) teab, kes olid Ronald Reagan, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, George Bush, Helmut Kohl, Vaclav Havel, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust; 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid perestroika, glasnost, laulev revolutsioon, Rahvarinne, Balti kett, interrinne, ERSP, Eesti Kongress, Põhiseaduse Assamblee.

Õppesisu:

NSVLi ja kommunistliku süsteemi lagunemine: Berliini müüri langemine, majanduslikud ja poliitilised reformid NSVLis. Kommunistliku bloki lagunemise ja kommunistlike ideede krahhi mõju väärtushinnangutele. Külma sõja lõpp ja geopolitiilised muudatused: poliitilise kaardi muutumine. USA rolli muutus: uus jõudude vahekord maailmas. Eesti iseseisvuse taastamine. Integratsioon Euroopasse ja maailma: laulev revolutsioon, riikluse taastamine. Uued pingekolled: Balkani kriis.

3. Kursus „Lähiajalugu III – 20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm”

Eluloo ja kultuur

Ühiskondlikud liikumised ja ideoloogiad: sotsialism, liberalism, noorsooliikumine, kodanikuõiguste liikumised, keskkonnakaitse. Ühiskondlike liikumiste ja ideoloogiate avaldumine kultuuris. Muutused

eluolus: naiste emantsipatsioon, sport, mood, massikultuur, kodumasinad. Teaduse ja tehnika areng: autoajastu, raadio, televisioon, arvuti, internet, kosmoseajastu. Kultuurivaldkondade arengu iseloomulikud jooned: kunst, kirjandus, arhitektuur, muusika. Mitmekultuurilisuse kontseptsioon. Poliitiliste olude mõju Eesti kultuurile ja eluolule.

Kursuse lõpul õpilane: 1) arutleb inimeste igapäevaelu valikute üle demokraatlikes ja totalitaarsetes ühiskondades; 2) toob näiteid solidaarsusliikumistest ning kirjeldab nende mõju ühiskonnale; 3) teab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning iseloomustab nende rakendumist igapäevaelus; 4) toob näiteid kultuurielust ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega.

Sõja ja rahu küsimus

Suhtumine sõdadesse: patsifism, võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõja oht. Rahvusvahelised organisatsioonid: Rahvasteliit, ÜRO, NATO. Uue maailmakorra loomise katsed. Konfliktid ja nende lahendamise püüded Lähis-Ida näitel. Eesti osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös.

Kursuse lõpul õpilane: 1) analüüsib, mis asjaoludel kujunesid ja muutusid inimeste hoiakud ning väärtushinnangud sõja ja rahu küsimuses 20. sajandi jooksul; 2) analüüsib allikate põhjal rahvusvaheliste organisatsioonide rolli riikidevahelistes suhetes; 3) selgitab Lähis-Ida kriisikolde kujunemise põhjusi, selgitab kriisi olemust ja püüdeid seda lahendada; 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid desarmeerimine, võidurelvastumine, patsifism.

Inimsusevastased kuriteod

Massikuritegude ideoloogilised alused ja psühholoogilised juured. Koonduslaagrid, GULAG. Küüditamised. Natsismikuriteod. Kommunismikuriteod. Genotsiid, etnilised puhastused. Inimsusevastased kuriteod Eestis.

Kursuse lõpul õpilane: 1) selgitab, millised arengusuunad ühiskonnas tegid võimalikuks inimsusevastaste kuritegude toimepaneku; 2) mõistab inimsusevastaste kuritegude olemust ning nende taunimise ja vältimise vajalikkust; 3) toob näiteid inimsusevastaste kuritegude toimepanemistest ja nende tagajärgedest; 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid genotsiid, holokaust, küüditamine, GULAG.

Muu maailm

Koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed. Uute vastasseisude kujunemine, terrorism. Islamimaailma aktiveerumine ja vastuolud läänega.

Kursuse lõpul õpilane: 1) iseloomustab koloniaalsüsteemi toimimist, selle lagunemise põhjusi ja tagajärgi; 2) analüüsib uute vastasseisude kujunemist maailmas pärast külma sõja lõppu.

Õppesisu:

Koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed. Uute vastasseisude kujunemine, terrorism. Islamimaailma aktiveerumine ja vastuolud läänega.

4. Kursus "Üldajalugu"

Üldajaloo kursus annab hea ülevaate ühiskonnas toimunud protsessidest vana-, kesk- ja uusajal, aidates kaasa maailma ja Eesti ajaloo teemade tundmaõppimisele. Üldajaloo kursuse jaotumine kolmeks teemablokiks aitab saada ülevaadet Euroopa kujunemisest ning maailma toimunud olulisematest sündmustest, mille mõju Euroopa ajaloole on olnud märkimisväärt. Gümnaasiumi ajalooõpetuse kaudu saavutatavad õpitulemused on jaotatud kõigi kuue kursuse peale, jättes koolidele vabad käed kursuste läbiviimise korraldamisel.

Üldajaloo kursuse kaudu aidatakse kaasa gümnaasiumi lõpuks taotletavate teadmiste, oskuste, hoiakute ja õpitulemuse saavutamisele, jättes vabaks kohustuslikud teemad, mille kaudu tulemusteni jõutakse. Õppe korraldamisel tuleb lähtuda õpitulemusest ning vastavalt sellele valitakse meetodid ning teemad tulemuse saavutamiseks. Lisaks õpitulemustele peab õpetaja õpet korraldades silmas pidama üldpädevusi, läbivaid teemasid ja ainealast lõimingut.

Läbi üldajaloo kursuse saab õpilane tundma ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi. Õpitakse mõistma inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooajalooperioodidel ning analüüsitakse väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas. Olulisel kohal on Euroopa ja maailma ajaloo pöördelised sündmused, protsessid ning nende tähtsus ja mõju ühiskonna arengus, mis aitavad hiljem õpilastel mõista Eesti ajaloos aset leidnud muutusi. Läbi erinevate õppemeetodite on võimalik rekonstrueerida minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalse ja kultuuritaustaga, samuti on võimalik ülesannetes rakendada empaatiat. Empaatiatülesannete kaudu saab õpilane tuua näiteid ajaloost ning sellest, kuidas kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas.

Soovitusliku õppesisu all on välja toodud võimalikud teemad, millede läbimisel õpitulemuste saavutamiseni jõuda. Siinkohal tuleb rõhutada, et üldajaloo kursuse teemade valik ja õppemeetodid jäävad õpetaja otsustada ning allpool väljatoodu on vaid soovituslik.